

תורה מן השמיים "Connect the Dots" הרב מואיז נבון

במדבר ג (לט) כִּלְפָקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לֵאמֹר: יִקְוֶה לְמִשְׁפַּחְתָּם כְּלִזְכָּר מִבְּרִיתוֹ וְיִמְעָלָה שְׁנֵי אֲלֵפִים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף: ט

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לד

עשר [פעמים מופיעות] נקודות בתורה אלו הן: ישפוט ה' ביני וביניך (בראשית ט"ז ה') נקוד על י' שבביניך מלמד שלא אמרה לו אלא על הגר. ויש אומרים על המטילין מריבה ביני וביניך. [כיוצא בן] ויאמרו אליו איה שרה (שם י"ח ט') נקוד על אי"ו [שבאליו מלמד] שיודעין בה ומבקרין אחריה. [כיוצא בו ולא ידע] בשכבה ובקו"מה (שם י"ט ל"ג) נקוד על וי"ו שבקומה הראשון מלמד שלא הרגיש אלא בעמידתה של צעירה. כיוצא בו וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וישק"הו (שם ל"ג ד') כולו נקוד מלמד שלא נשקו באמת. רבי שמעון בן אלעזר אומר נשיקה זו של אמת וכולן אינן לאמת. כיוצא בו וילכו אחיו לרעות אי"ת צאן אביהם בשכם (שם ל"ז י"ב) נקוד על אי"ת מלמד שלא לרעות הצאן הלכו אלא לאכול ולשתות ולהתפתות. כיוצא בו "כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהר"ן" (במדבר ג' ל"ט) נקוד על אהר"ן, למה? **מלמד** שלא היה אהר"ן מן המניין. [ר"ל במנין של השנים ועשרים אלף של הלויים, וי"ל הטעם משום כבודו, שחשוב ונמנה לעצמו - תורה תמימה הערות במדבר פרק ג הערה יד:] כיוצא בו או בדרך רחוק"ה (שם ט' י') נקוד על ה' שברחוקה מלמד שלא היתה דרך רחוקה אלא מן אסקופת עזרה ולחוץ. כיוצא בו ונשים עד נופח אש"ר עד מידבא (שם כ"א ל') נקוד על רי"ש שבאשר למה מלמד שהחריבו האומות ולא החריבו המדינות. [כיוצא בן] ועשרון עשרו"ן (שם כ"ט ט"ו) של יום טוב הראשון של חג הסוכות נקוד עשרו"ן בוי"ו למה מלמד שלא יהא שם אלא עשרון אחד. כיוצא בו הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לני"ו ולבנינו (דברים כ"ט כ"ח). נקוד על לני"ו ולבנינו ועל ע"י שבעד. למה אלא כך אמר עזרא אם יבא אליהו ויאמר לי "מפני מה כתבת כך?" **אומר** אני לו "כבר נקדתי עליהן," ואם אומר לי "יפה כתבת!" **אעבור** נקודה מעליהן [זו"א אסיר את הנקודה]:

ד"ר יוסף עופר, המחלקה לתנ"ך, פרשת נצבים וילך, תשס"ו

את שימושן של נקודות כסימן מחיקה בעת העתיקה ניתן לראות, למשל, במגילת ישעיהו השלמה ומגילות מדבר יהודה וגם בכתב-יד מימי הביניים.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י

והיסוד השמיני הוא **תורה מן השמים**. והוא, שנאמין שכל התורה הזו הנמצאת בידינו היום הזו היא התורה שניתנה למשה, ושהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה עליו כולה מאת ה' הגעה שקורים אותה על דרך ההשאלה דבור, ואין יודע איכות אותה ההגעה אלא הוא עליו השלום אשר הגיעה אליו, ושהוא במעלת לבלר שקורין לפניו והוא כותב כולה תאריכיה וספוריה ומצותיה, וכך נקרא מחוקק. ואין הבדל בין "ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען", "ושם אשתו מהיטבאל בת מטריד", או אנכי ה', ושמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת. ... וזהו ענין אין תורה מן השמים, אמרו [חז"ל (סנה' צ.)] שהוא האומר שכל התורה כולה מפי הקדוש ברוך הוא חוץ מפסוק אחד שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו וזה הוא כי דבר ה' בזה - יתעלה ה' ממה שאומרים הכופרים - **אלא כל אות שבה יש בה חכמות ונפלאות למי שהבינו ה'**, ולא תושג תכלית חכמתה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ...

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ח

... שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד **אפילו תיבה אחת** אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה והמכחיש מגידה כגון צדוק ובייתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אף על פי שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה.

... וכאשר יהיו קיימים לאדם כל היסודות הללו ואמונתו בהם אמתית, הרי הוא נכנס בכלל ישראל, וחובה לאהבו ולחמול עליו וכל מה שצוה ה' אותנו זה על זה מן האהבה והאחווה, ואפילו עשה מה שיכול להיות מן העבירות מחמת תאוות והתגברות יצרו הרע, הרי הוא נענש לפי גודל מריו **ויש לו חלק**, והוא מפושעי ישראל. וכאשר יפקפק אדם ביסוד מאלו היסודות הרי זה יצא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקוצץ בנטיעות, וחובה לשנותו ולהשמידו ועליו הוא אומר הלא משנאיך ה' אשנא וכו'. ...

רמב"ם הלכות ממרים פרק ג הלכה ב

מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה [מורידין אותו] ולא מעלין והרי הוא כשאר כל האפיקורוסין והאומריין אין תורה מן השמים והמוסריין והמומריין, שכל אלו אינם בכלל ישראל ואין צריך לא לעדים ולא התראה ולא דיינים [אלא כל ההורג אחד מהן עשה מצוה גדולה והסיר המכשול].

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד א

... נקראו ראשונים סופרים - שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים: וא"ו ד"גחון" - חציין של אותיות של ס"ת, ... בעי רב יוסף: וא"ו דגחון מהאי גיסא, או מהאי גיסא? א"ל: נייתי ס"ת ואימנינהו! [וכן] לא אמר רבה בר בר חנה [פעם בשאלה דומה]: "לא אזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום?" א"ל: אינהו [הם] בקיאי בחסירות ויתרות, אנן לא בקיאינן.

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף ל עמוד א

למדת שכל חסרה ויתרה שאין הדבר ברור בה בחסרון ויתרון הואיל ואין אנו בקיאינן אין להחמיר בהם כל כך [ז"א בחסירה ויתרה] לפסול בה ספר תורה אף על פי שהמסרה או ספרי התקונין או אף המדרשות מעידין עליהם אחר שנמצא ביניהם מחלקת, וכך נראה לי בענין הפרשיות בפתוחה וסתומה בכל מה שאין אנו בקיאים בהם ושמציינו בהם מחלוקת:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמג סעיף ד

אם נמצא טעות בס"ת בשעת קריאה, מוציאין ספר תורה אחרת, ומתחילין ממקום שנמצא הטעות, ומשלימין הקורים על אותם שקראו במוטעה; ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא, גומר קריאתו בספר הכשר, ומברך לאחריה, ואינו חוזר לברך לפניו. הגה: ואם כבר קראו עמו ג' פסוקים ואפשר להפסיק, פוסקים שם, ומברך אחריה ומשלימים המניין בספר תורה האחר שמוציאין (מדרכי פ"ב דמגילה) והא דמוציאין אחר, דוקא שנמצא טעות גמור, אבל משום חסירות ויתרות אין להוציא אחר, שאין ספרי תורה שלנו מדוייקים כל כך שנטמא שהאחרת יהיה יותר כשר (אגור ופסקי מהרי"א סי' פ' ורי"א"ו ומהרי"ל פסקו דאין להביא ס"ת אחרת, ובי"י פסק דצריך להוציא ס"ת אחרת) לכן צריך לחלק כך; ובשעת הדחק, שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו, י"א דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם), ויש פוסלין (תשובת הרשב"א תפ"ז ות"ה /תת"ה/ ומיימוני פ"י מהלכות ס"ת); ואם חומש אחד שלם בלא טעות, יש להקל לקרות באותו חומש, אף על פי שיש טעות באחרים (רי"ף).

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מו

ג' ספרים נמצאו בעזרה. ספר מעונה ספר זעטוטה ספר היא. ספר מעונה [באחד היה כתוב "מעון אלהי קדם" ובשנים היה "מעונה [אלהי קדם]"] (דברים ל"ג כ"ז). בטלו האחד וקיימו את השנים. אמר רבי יוסי זה הוא ספר שנמצא בבית מעון. ספר זעטוטה [באחד היה כתוב "וישלח את זעטוטי בני ישראל" ובשנים כתוב "וישלח את נערי בני ישראל" (שמות כ"ד ה')] בטלו את האחד וקיימו את השנים. ספר היא בכל מקום שהיה כתוב "היא" היו קורין (אותו) "הוא. ויש אומרים אחד עשר וידידות [פעמים] "היא" שבתורה בטלו את האחד וקיימו את השנים:

רד"ק הקדמה [צרפת, 1160-1235]

... ונראה כי המלות האלה נמצאו כן לפי שבגלות ראשונה אבדו הספרים ונטלטלו והחכמים יודעי התורה מתו ואנשי כנסת הגדולה שהחזירו התורה ליושנה מצאו מחלוקת בספרים והלכו בהם אחר הרוב לפי דעתם, ובמקום שלא השיגה דעתם על הבירור כתבו האחד ולא נקדו או כתבו מבחוץ ולא כתבו מבפנים וכן כתבו בדרך אחד מבפנים ובדרך אחר מבחוץ ...

שו"ת גינת ורדים [ר' אברהם הלוי, קהיר 1650-1712] חלק אורח חיים כלל ב סימן ו

כלל העולה דמסתמא הסופרים שלפנינו שטרחו הרבה במסרות ודקדקו בענין החסרות והיתרות ומחלוקות שבספרים כשהסכימו על ענין אחד לא הסכימו אלא מפני שהלכו אחר רוב ספרים שראוים לילך בהם אחר הרוב על פי התנאים שכתבו ולכן תיקון ספרים שבידינו שתיקנו לנו הראשונים עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע דיינינן ליה **כאלו הוא מקובל בידינו מסיני** וכל שינוי שנמצא עתה ממה שכבר נהגנו על פי סופרים הראשונים אפי' בחסר ויתר דאות קטנה אין קורין בו לכתחלה בצבור ודיינינן ליה כחומשין בעלמא כמ"ש הרמב"ם בחבורו אמנם במה שכבר קרא בדיעב' סמכי על המקילין בשב ווא"ת שלא יצטרך לחזור לראש הסדר ומהטעם שזכרנו והנלע"ד כתבתי וקרוב לדברי מצאתי בדברי הרשב"א עיין ב"י"ד ס"ס הע"ר ובתשו' הרדב"ז המודפסות סי' קא.

R. Yaakov Weinberg [Rosh Yeshiva, Ner Yisrael, 1923-99], Fundamentals and Faith, p.90-1

Rambam knew very well that these variations existed when he defined his Principles. The words ... 'the entire Torah in our possession today', must not be taken literally, implying that all the letters of the present Torah are the exact letters given to Moshe Rabbeinu. Rather, it should be understood in a general sense that the Torah we learn and live by is for all intents and purposes the same Torah that was given to Moshe Rabbeinu.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לד

עשר [פעמים מופיעה] נקודות בתורה אלו הן ... כיוצא בו "כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהר"ן" (במדבר ג' ל"ט) נקוד על אהר"ן, למה? **מלמד** שלא היה אהר"ן מן המניין. ... למה אלא כך אמר עזרא אם יבא אליהו ויאמר לי מפני מה כתבת כך אומר אני לו כבר נקדתי עליהן ואם אומר לי יפה כתבת אעבור נקודה מעליהן:

Dots – 10 places in Torah.
 Midrash is doreish each one.
 Yer gives rules about being doreish.
 But Midrash ends with possibility of scribal error

Does this not go against the 8th principle? (Of course the Albo has more flexible principle, but let's go with the Rambam). Does this not go against the Gem. San.

To be clear – this principle is most critical. KILL, LET DIE. EXTRAJUDICIAL – no witnesses, no warning, no judges!! Embarrass v Be killed rather than embarrass. Some VERY powerful going on here. And though true we no longer do such things – Hazon Ish – nevertheless the principle of the idea, the severity that would call for such extreme and uncharacteristic measures must surely give us pause at the importance of the principle.

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ג

יג כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן וא"י של ואהרן נקוד על שלא היה אחד מן המניין ודכוותה (בראשית טז) ישפוט ה' ביני ובינך שלא אמרה לו אלא על הגר בלבד וי"א על המטילים מריבה בינו לבינה ודכוותה (שם/בראשית/ יח) ויאמרו אליו איה שרה נקוד על אי"ו שבאליו שהיו יודעין היכן היא ומבקרים אחריה ודכוותה (שם/בראשית/ יט) ולא ידע בשכבה ובקומה נקוד על וא"י שבאמצע של ובקומה של בכירה בשכבה לא ידע אבל בקומה ידע ודכוותה וישקוהו נקוד עליו על שלא נשקו בכל לבו ודכוותה (שם/בראשית/ לז) וילכו אחיו לרעות את למה נקוד על את מלמד שלא הלכו לרעות אלא לאכול ולשתות ולהתפתות ודכוותה (במדבר ט) או בדרך רחוקה לכם נקוד על חיי"ת של רחוקה מלמד שלא היה דרך רחוקה אלא מן אסקופת העזרה ולחוץ וי"א שאפי" בדרך קרובה והוא טמא לא היה עושה עמהם את הפסח ודכוותה (שם/במדבר/ כא) ונשים עד נפח אשר נקוד על רי"ש שבאשר שאף מלהלן היה כן וי"א מלמד שלא החריבו האומות אלא מדינות ודכוותה (שם/במדבר/ כח) עשרון עשרון תעשה נקוד על עשרון ראשון של ראשון של חג מלמד שלא היה שם אלא עשרון א' בלבד ודכוותה (דברים כט) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד אמר להם עשיתם גלויים אף אני אודיע לכם את הנסתרות וי"א למה נקוד אלא כך אמר **עזרא** אם יבא אליהו ויאמר למה כתבת אותן אומר לו כבר נקדתי עליהם ואם יאמר לי יפה כתבת כבר אמחוק נקודותיהן מעליהן.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

משנה. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר ... ואין תורה מן השמים, ... **גמרא** ... [צט.] והאומר אין תורה מן השמים וכו'. תנו רבנן: "כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת - זה האומר אין תורה מן השמים... הכרת תכרת, הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. ... כי דבר ה' בזה - זה האומר אין תורה מן השמים. ואפילו אמר: כל התורה כולה מן השמים, חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו - זהו כי דבר ה' בזה. ואפילו אמר: כל התורה כולה מן השמים, חוץ מדקדוק זה, מקל וחומר זה, מגזרה שוה זו - זה הוא כי דבר ה' בזה.

ערוך השולחן אורח חיים סימן א

סעיף יא - מיסודי הדת להאמין שתורתנו הקדושה כאשר היא נתונה לנו מסיני ע"י משה רבינו ובחסרון אות אחד היא פסולה ואין הפרש בקדושתה בין פסוק שמע ישראל לפסוק ותמנע היתה פלגש ...
סעיף יג ... וכל אות מהתורה היא עיקר מעיקרי הדת וראיה שבחסרון אות אחד היא פסולה וכן בתורה שבע"פ הממאן לקבל דבר אחד הוא מין כמו שכתב הרמב"ם רפ"ג מממרים וז"ל מי שאינו

מודה בתורה שבע"פ הרי זה בכלל המינים ע"ש ואין חילוק בין כשאינו מודה בכולה או אינו מודה במקצתה כמו בתורה שבכתב ואין להאריך בזה כי ידוע זה ללומדי תורה"ק :

History of Mesoretic Text – culled from Shapiro's Limits of Orthodoxy, ch. 7.

p. 91, 97 - Masoretic Text referred to by Rambam was established in 10c by Aaron ben Moses Asher.

p. 92 - There were different Masoretic texts maintained by different schools.

p.93 - Our text is edited in 1525 by Jacob ben Hayim (later became apostate) – before this: no one Masoretic text.

p.103, n. 80 – The reason that today there are very few discrepancies between scrolls is due to the advent of the printing press.

The oldest written complete text is Lenningrad Codex 1008c.

The oldest Torah scroll (klaf) found in 2013 from Bologna dates to 12c.

במדבר פרק ג, לט-מ

(לט) כָּל־פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יִקְנֹק לְמִשְׁפַּחְתָּם כְּלִזְכָּר מִבְּרִחַדְשׁ וּמַעֲלָה שְׁנָיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף: ט

רש"י במדבר פרק ג פסוק לט

(לט) אשר פקד משה ואהרן - נקוד על ואהרן, לומר שלא היה במנין הלוויים:

ר' עובדיה מברטנורא (עמר נקא) במדבר פרק ג פסוק לט

(לט) אשר פקד משה ואהרן נקוד על ואהרן לומר שלא היה נמנה במנין הלוויים פי' שלא היה נמנה מלשון מנוי ופקידות ושררה ואינו לשון מספר ומניין והכי קאמי' שלא נתמנה אהרן על פי ה' למנות הלוויים כדרך שנתמנה במניין ישראל אלא שראה משה מעצמו לקרותו עמו וזה טעם הנקודה שהוא כמי שאינו דאילו לשון מניין הכי תיפוק לי מהכא שלא היה הוא מהפקודים וכן כתב הרמב"ן ז"ל:

מזרחי (רא"ם) במדבר פרק ג פסוק לט

(לט) אשר פקד משה ואהרן נקוד על ואהרן, לומר: שלא היה במנין הלוויים. לכאורה משמע, דהאי שלא היה במנין הלוויים דקאמר, פירושו שלא היה אהרן מתעסק במנין הלוויים, אלא משה לבדו, דקרא "דאשר פקד משה ואהרן" במונין קמיירי, ולא בנמנין. וננקד אהרן, ללמד שאף על פי שכתוב "אשר פקד משה ואהרן" דמשמע שניהם יחד עסוקין במנין הלוויים, לא היה רק משה לבדו, אלא שדרך הכתוב הוא, שמפני שהיו שניהם יחד עסוקין במנין שאר כל השבטים, כדכתיב (א, ג): "כל יוצא צבא בישראל תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן", לכתוב גם במנין הלוויים כך. וכך נראה גם כן ממה שכתוב למעלה (פסוק טז) "ויפקוד אותם משה על פי ה'" אלמא משה לבדו היה המונה. וכן נראה גם מהלשון של במדבר רבה, שאמרו (במדבר רבה ג, יג): "כל פקודי הלוויים אשר פקד משה ואהרן - נקוד עליו, שלא היה אהרן מן המנין. ודכותיה (בראשית טז, ה): "ישפוט ה' ביני וביניך" נקוד על יו"ד אחרונה של 'וביניך', שלא אמרה לו אלא על הגר בלבד. ודכותיה (בראשית יח, ט): "ויאמרו אליו איה שרה אשתך" נקוד על אי"ו שבי'אליו, שהיו יודעים היכן היא ומבקרין אחריה. ודכותיה (בראשית יט, לג): "ולא ידע בשכבה ובקומה" נקוד על וי"ו שבאמצע של 'ובקומה' של בכירה, לומר: בשכבה לא ידע, אבל בקומה ידע. ודכותיה (בראשית לג, ד): "וישקהו" נקוד עליו, על שלא נשקו בכל לבו. ודכותיה (בראשית לו, יב): "ויילכו אחיו לרעות את צאן", נקוד על 'את' מלמד שלא הלכו לרעות אלא לאכול ולשתות. ודכותיה (ט, י): 'בדרך רחוקה' נקוד על ח"ית של רחוקה, מלמד שלא היה דרך רחוקה ממש, אלא מן אסקופת העזרה ולחוץ בלבד. ודכותיה (כט, טו): 'עשרון עשרון תעשה' נקוד על עשרון ראשון, מלמד שלא היה שם אלא עשרון אחד בלבד", כל אלו המדרשות של הנקודות, מין אחד הם, שכולם מכחישים את הנראה מן הכתוב (הן). אבל בפרק קמא דמסכת בכורות (בכורות ד א) במתניתין דהכהנים והלוויים פטורין מקל וחומר, הקשו על אהרן שלא היה באותו מנין, דלא לפקע, דתניא "למה נקוד על אהרן שבחומש הפקודים, מפני שלא היה באותו מנין". ופרש"י: "ואהרן שלא היה באותו מנין לא הוא ולא בהמותיו, שהפקיעו את בכורי ישראל, לא לפקע פטרי חמורים דידיה". ומשמע דהאי שלא היה במנין הלוויים דקאמר, פירושו, שלא היה נכלל בתוך מנין של לויים. ובקצת נוסחאות של רש"י ז"ל בפרשה הזאת כתיב: "נקוד על אהרן, שלא היה נמנה עם הלוויים". ואם כן לא (ידע) [אדע] האידך דרשו מהנקודות שעל אהרן שלא נמנה עמהם, והא קרא ד"אשר פקד משה ואהרן" במונין קמיירי. וקאי במונין וקא ממעט נמנין והלא דרך כל המדרשות שדרשו על הנקודות אינו אלא למעט מה שמורה עליו הכתב, לומר שאינן כפי הוראתן ממש, והיינו "ודכותיה" דקאמרינן, שכלן לא באו אלא למעט משמעותן והוראתן:

גור אריה במדבר פרק ג פסוק לט

(לט) נקוד על אהרן וכו'. תימה, איך יליף מכאן דלא היה אהרן במספר הלוויים, דלא איירי במספר הלוויים כלל, דקרא כתב "אשר פקד משה ואהרן", כלומר שאהרן היה המונה, ואם כן הנקודה על "ואהרן" היה שלא היה אהרן מונה, לא שלא היה במספר הלוויים. והרא"ם פירש דכך כוונתו, שאהרן לא היה מונה הלוויים. וזה אינו כלל, כדמוכח בהדיא בפרק קמא דבכורות (סוף ד, ד), דפריך התם 'אהרן דלא היה במנין הלוויים לא לפקע', ומייתי התם דנקוד על "ואהרן" שלא היה במנין הלוויים. מוכח התם בהדיא שלא היה נמנה:

ונראה לומר דלא קשיא מידי, דודאי אם היה אהרן במנין הלוויים אי אפשר שלא יהיה מונה עם משה, כמו שהיה בשאר הנשיאים שהיו במנין ישראל והיו מונים עם משה (רש"י לעיל א, ד), וזה להחשיב אותם שלא יהיו כמו שאר העם, ולפיכך היו עם משה במנין ישראל. והיה מונה משה עליהם, שהתחיל למנות שנים שלשה, והיו הנשיאים דומים כמו האחד בחשבון, שהוא יסוד המספר, ובעצמו אינו מספר, רק כשנמנה עליו. ולפיכך אם היה אהרן נמנה - אי אפשר שלא יהיה

מונה גם כן. ולפיכך הנקודה שעוקרת שלא היה אהרן עם משה, מזה אתה למד שלא היה נמנה. שאין לומר דקרא אתה שלא היה מונה, דזה קל וחומר, שהרי כל שאר נשיאים היו עם משה כשמנה שבטיהם, ואיך לא יהיה אהרן עם משה כשמנה שבטו. ועוד, הרי אהרן היה במנין ישראל עם משה (לעיל א, ג), קל וחומר שהיה עם משה במנין הלויים:

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ד עמוד א

אינהו פטרי? אדם - אדם פטר, בהמה - בהמה פטרה; דכתיב: קח את הלויים תחת בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם. אמר אביי, הכי קאמר: כהנים ולויים פטורין בהמתם מקל וחומר, אם הפקיעה בהמתם של לויים בהמה של ישראל במדבר, דין הוא שתפקיע את של עצמן; אי"ל רבא: והא פטרו אינהו קתני! ועוד, אם איתא, אפילו מבכור בהמה טהורה נפטרו, אלמה תנן: לא נפטרו מבכור בהמה טהורה, אלא מפדיון הבן ופטר חמור! אלא אמר רבא, הכי קתני: כהנים ולויים פטרו הן עצמן מקל וחומר, אם הפקיעה קדושתן של לויים קדושת של ישראל במדבר, לא יפקיע את של עצמן! אשכחן - אדם בהמה טמאה מנלן? אמר קרא: אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה, כל שישנו בבכור אדם - ישנו בבכור בהמה טמאה, וכל שאינו בבכור אדם - אינו בבכור בהמה טמאה. אמר ליה רב ספרא לאביי: לדידך דאמרת בהמתם, בן לוי דהוה ליה שה דאפקע - ליפקע, דלא הוה ליה שה דליפקע - לא ליפקע בין לדידך בין לרבא, בן חדש דאפקע - ליפקע פחות מבן חדש דלא אפקע - לא ליפקע! לוייה לא תיפקע, אלמה אמר רב אדא בר אהבה; לוייה שילדה - בנה פטור מחמש סלעים? הא לא קשיא, כדמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר: פטר רחם - בפטר רחם תלה רחמנא. ואהרן שלא היה באותו מנין - לא ליפקע! דתניא: למה נקוד על אהרן שבחומש הפקודים - שלא היה באותו מנין, אמר קרא: הלויים - הוקשו כל הלויים זה לזה; כהנים מנלן? כדרבי יהושע בן לוי, דאמר ר' יהושע בן לוי: בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים - לויים, וזה אחד מהן והכהנים הלויים בני צדוק;

רש"י מסכת בכורות דף ד עמוד א

ואהרן שלא היה באותו מנין - לא הוא ולא בהמותיו שלא הפקיעו את בכורי ישראל לא יפקע פטרי חמורים דידיה.

רבינו גרשום מסכת בכורות דף ד עמוד א

למה נקוד על אהרן שבחומש הפקודים. דכתיב כל פדויי הלויים אשר פקד משה ואהרן ובניו שלא היה באותו מנין דכל נקודה בא למעוטי:

שפת אמת מסכת בכורות דף ד עמוד א

בדי"ה ואהרן כו' וא"ת כו' ולע"ד נראה פשוט פי' הגמ' כיון דאהרן לא הי' במנין הכ"ב אלף אי"כ לא פדה אהרן באמת שום בכור דאם הי' פודה לא הי' צריך רע"ג בכורים ליתן חמשת שקלים רק רע"ב א"ו אהרן לא פדה אי"כ בדידי ליכא ק"ו כנ"ל פשוט דעיקר הקושיא מאהרן דלא הי' בכור אבל על הבכורים ל"ק דהא הם הפקיעו את עצמן משא"כ אהרן:

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קיד

בדבר פירוש התורה המיוחס לר"י החסיד בע"ה. כ"ח אדר הראשון תשל"ו. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר דניאל לוי שליט"א האב"ד קהילת עדת ישורון בציריך..

מאחר שקבלתי בדואר של אתמול עוד מכתב איך שמר פ' מתעקש להוציא את הספר שהוא ע"ש ר"י החסיד כמו שהוא מוכרח אני להשיב תיכף אף שלא נקל כל כך מצד חולשתי ל"ע ה' יחזקני.

והנה בסנהדרין דף צ"ט תניא כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו זהו כי דבר ה' בזה, ומבואר בפירוש הרמב"ם ביסוד השמיני שמה היה רק כותב מה שנקרא לו מפי הגבורה ולפיכך נקרא מחוקק ואין הפרש בין ובני חם כוש ומצרים ושם אשתו מהיטבאל ותמנע היתה פלגש ובין אנכי ה' אלקי' ושמע ישראל כי הכל מפי הגבורה, ומפורש כן בב"ב דף ט"ו וליכא מחלוקת בין התנאים על השמונה פסוקים אלא שלר"י ואמרי לה ר' נחמיה כתבן יהושע ג"כ בדרך הזה שהקב"ה אמר כל תיבה ותיבה ואות ואות, ולר"ש גם הח' פסוקים כתבן משה, ואיתא כן ברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ח האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו ה"ז כופר בתורה, ואף שבלשון הגמ' איתא רק חוץ מפסוק זה פשוט וברור שאפילו תיבה אחת ולא דוקא והוא הדין שגם אות אחת אף שגם הרמב"ם לא הזכיר זה

דהא טעם אחד הוא שמשה היה רק סופר הכותב מה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לכתוב, וזהו הכתיב והקרי כדאיתא בנדרים דף ל"ז, וכן אי אפשר לשום אדם אף לא לנביא להחסיר אפילו אות אחת ואם חסר אות אחת או יתר אות אחת פסולה כמפורש ברמב"ם פ"י מס"ת ה"א ומחמת שאין אנו בקיאים בחסירות ויתירות כדאיתא בקידושין דף ל', אין כשרות ס"ת שלנו ברורה כל כך ואיכא מצד זה חלוק לדינא שבשביל חסירות ויתירות כשליכא שינוי בהענין ובמבטא אין מוציאים ס"ת אחרת כדאיתא ברמ"א או"ח סי' קמ"ג סעי' ד', ואף הנקודות שבתורה שאין בהם פסול בין אם לא נעשו אותן הנקודות בהס"ת, ובין אם נמצא איזה נקודות שאין צריכין, נמי אסור עיין בפסקי תוס' מנחות סימן רל"א כשכתב עזרא התורה עשה נקודה אמר אם יאמר משה למה נקדת אשיב הלא לא מחקתי, והוא ברייתא באדר"י פרק ל"ד ה"ד בלשון אחר שהוא גירסא מוטעת שאיתא אמר עזרא אם יבא אליהו ויאמר לי מפני מה כתבת כך אומר אני לו כבר נקדתי עליהן ואם אומר לי יפה כתבת אעביר נקודה מעליהן, והוא טעות ברור שכתבת התיבות שבתורה לא שייך שישאלו למה כתב דהרי משה מפי הגבורה כתבן והמוחקן הוא בכלל כי דבר ה' בזה והוא כופר בתורה דהרי הוא כאומר שאותיות אלו לא נכתבו מפי הקדוש ברוך הוא או שהקב"ה החליף ואמר שמעתה לא יכתבו שתרוייהו אלו נחשבו כופרים בתורה, וגם אם אין צורך לכותבן מה יועיל מה שכתב הנקודה, עמ"ש"כ בבנין יהושע הם דברים שלא ניתנו להאמר שעזרא הסופר לא תיקן שום דבר שום נביא שבעולם לא יוכל לשנות שום דבר דאלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר ואף על מנצפ"ך לומר הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה הקשה הגמ' שאין רשאי לחדש דבר, והתירוץ שכחום וחזרו ויסודם הוא בפלפולא כדכתבתי באג"מ או"ח ח"א סימן י"ד ענף א' סוף ד"ה אבל באמת, ואף עזרא לר' יוסי בסנהדרין דף כ"א דנשתנה על ידו הכתב הוא רק לענין זה שמשה רמזה בתורה אבל לא לענין לתקן שום דבר וחס לן לומר ושרי ליה מריה לבעל בנין יהושע, אבל פשוט שהוא גירסא מוטעת אלא צריך לגרוס כהפסקי תוס' וכדהובא גם בט"ז יו"ד סימן ער"ד סוף סק"ז.

עכ"פ כל הס"ת כולה נכתבה ע"י משה מפי הגבורה כל אות ואות ממש, ומי שאומר שאיכא אפילו רק אות אחת שכתב משה בעצמו הוא כופר בתורה ובכלל כי דבר ה' בזה, וכ"ש מי שיאמר שאיכא איזה דבר שאף משה לא כתבו אלא אחרים או שבאו אחרים והחסירו זה מן התורה שהם כופרים בתורה ובכלל כי דבר ה' בזה וכשיבא אחד ויאמר שלו צוה ה' לחסר או להוסיף אפילו רק אות אחת הוא נביא השקר שמיתתו בחנק כדאיתא ברמב"ם פ"ט מיסוה"ת ה"א. וממילא מה שכתוב לפ"מ שפי' אביו דוישם את אפרים לפני מנשה הוא על משה שאפרים היה בראש דגל שא"כ הוקשה לו דהיה לו לומר ואני שמתתי את אפרים לפני מנשה שלכן מסיק דיהושע כתבו או אנשי כנה"ג כתבו, הוא כפירה בתורה על פסוק זה שלא כתבו משה מפי הגבורה, ובכלל הם דברי שטות וכי משה סידר הדגלים הא הקדוש ברוך הוא סידרם כמפורש בקרא בפי' במדבר ככל אשר צוה ה' את משה כן חנו לדגליהם וא"כ אף לפי' אביו לא קאי על משה אלא על הקדוש ברוך הוא ולא קשה כלום אף במשה כתבו, ונמצא שהמזייף היה רשע ואפיקורס וגם שוטה.

וכן מש"כ דשירת ישראל על הבאר היה לא עלי באר שנכתב בתורה אלא הלל הגדול וזה היה כתוב בחומש אלא שדוד המלך הסיר שירה זו מן התורה וחברו בתהלים הוא כפירה היותר גדולה בתורה ודברי דופי בדוד המלך והוא גרוע משום שהוא בלא טעם כלל רק כמו להכעיס. וגם ניכר שם שכופר בנס דבארה של מרים דהיה זה הבאר שאמר שירה עליו, והוא מפרש באריכות שהיו חוקרים אנה באר מים טובים וקרים וטוב לחנות עליו, שזהו גם כפירה בהמסעות שהיו רק ע"פ ה' ולא בשום חשבונות בני אדם אף לא של משה וכמפורש בקראי, ובכל שנות המדבר שתו רק מבארה של מרים, והוא כנראה כופר בזה.

וכן מש"כ בדבר עציון גבר דשל אדום היה לא מצד שהיה מארץ אדום אלא שהיה זה של מהיטבאל בת מטרד שהיה עיר שמביאין שם הזהב והיה זה קודם שמלך שאול ולכן כתבו בימי כנסת הגדולה בחומש שלא תתמה איך בא עציון גבר לאדום, הרי הוא הכפירה שפרשת ואלה המלכים שבוישלח כתבו אחר כך שהוא כפירה בתורה ובנבואה, וכבר הביא באבן עזרא מאפיקורס אחד בשם יצחקי שאמר כי בימי יהושפט נכתבה זאת הפרשה ומסיק האבן עזרא חלילה חלילה שהוא כמו שדבר על ימי יהושפט וספרו ראוי להשרף, ונמצא שכבר הוא דין פסוק מאבן עזרא שצריך לשרוף ספר כזה, ואיך נדפיס עתה מחדש ספרים אחרים בכפירה זו, וספר זה עוד גרע כי הרי הכופרים הרשעים זייפו זה בתוך ספר שנקרא על שם ר' יהודה החסיד כדי להטעות את העולם בהסתה והדחה כזו שגם ריה"ח אמר זה לכן פשוט שאסור להדפיס ספר זה ועוד גרוע הוא מספרי מינים ששם המין המחבר כתוב עליו, שהרבה אפילו מפורטי העם לא יאמינו לזה אבל כששם ריה"ח = ר' יהודה החסיד = כתוב יש לחוש שגם יותר יטעו ויעשו כופרים בתורה עי"ז ולכן ברור שאסור באיסור היותר גדול דמחטיא את הרבים. ואני הייתי אומר שלא ידפיסו כלל אף לא הדברים האחרים כי אפשר לא נבדק היטב ובפרט כי נעשה ספק גדול ממילא על כל הספר מי הוא מחברו ואף אם נמצא שם איזה דבר שנמצא בשמו של ריה"ח בספרי הראשונים אין ראיה על שאר הדברים מאחר שאיכא ריעותא גדולה כזה.

אחרי כתבי השיגו הספר ציוני של ר' מנחם ציוני ומצאתי מה שמר פ' אמר לכם שמביא זה בשם הר"י"ח, אבל זה אינו מתרץ כלום שודאי הוא כפירה בתורה ומי שיאמר זה הוא כפירה בתורה וגם ענין גדוף על דוד המלך, ולא ידוע לנו בברור מי הוא ר' מנחם ציוני וכנראה שהעתיק מה שנמצא באיזה ספר על שם ריה"ח בלא עיון, ואני הייתי אומר שאסור למכור ולקנות גם ספר ציוני מאחר שנמצא דבר כפירה זו וטוב לכתוב זה לגדולי א"י. והנני ידו מוקירו, משה פיינשטיין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק ט הלכה ב

ורבן אמרי בשעה שהכתב רבה על הנקודות את דורש את הכתב ומסלק את הנקודה ובשעה שהנקודה רבה על הכתב את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. א"ר אף על פי שאין שם אלא נקודה אחת מלמעלן את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב.

דף על הדף קידושין דף ל עמוד א

כתב במנחת חינוך (מצוה תרי"ג אות ג') :

אין מקיים המצוה עד שיהא כתוב כדין ספר תורה, אבל אם יש בה דבר הפוסל, או חסר או יתר אפילו אות, אינו יוצא ידי המצוה כי אינו ספר תורה כלל, עיין במנחות כאן, אפשר ספר תורה חסר אות וכתוב לקוח את ספר התורה. ועיין בר"מ כאן הי"א שכתב, אם כתב המלא חסר וכו', ועוד נחשב שם דברים הפוסלים, כתב דאין לה דין ספר תורה רק כמו חומש שמלמדין בה התינוקות. וכ"כ הר"ן בפ"ב דמגילה [ה' ע"ב בדפי הר"י"ף, ד"ה וכתב] דאם חסר אות לא קיים מצות כתיבת ספר תורה ע"ש. ולפי זה מצוה זו רופפת בידינו, דמבואר בקידושין (ל' ע"א) בעי רב יוסף וא"ו דגיהון וכו' אינהו הוו בקיאי בחסרות ויתרות אן לא בקיאים, א"כ כיון דאין אנו בקיאים א"כ אפשר כתבין מלא חסר או איפכא ואין מקיימין המצוה כלל. וכבר העיר בזה בספר שאגת אריה סי' ל"ו לפטור ממצוה זו דכתיבת ספר תורה בזמן הזה, מטעם דאין אנו בקיאים בחסרות ויתרות.

והנה על כרחך בתפילין בארבע פרשיות בקיאים אנו, דאי לאו הכי מצות תפילין רופפת, על כרחך כיון דהיא מצוה תמידית והם רק ארבע פרשיות לא שכחו, ובכל התורה אין אנו בקיאים. ומ"מ קשה, כיון דזה ג"כ מצות עשה, היאך לא נתנו לבם שלא לשכוח, ולמה נשכח בימי האמוראים, כי בימי התנאים לא נשכח כמבואר בסנהדרין ד' ע"א גבי יש אם למקרא ויש אם למסורת ע"ש, ודרשו הרבה דרשות, וע"ש בתוס', והיאך נשכח בימי האמוראים.

ונראה לענ"ד בירורן של דברים, דיש שני מיני חסר ויתר, אחד דעל ידי החסר או היתר נשתנה פירוש התיבה או יוכל להשתנות, כהנהו דמבואר בסנהדרין שם, דרך משל כתיב בסכת חסר וע"י זה דרשינן דסוכה שתחת הבית פסולה או שתיים כדלהלן, דסכת חסר משמע אחד ע"ש, א"כ בכתב מלא משתנה הדין דסוכות מלא משמע להיפך, או כדומה, קרנות מלא או חסר משתנה הדין, כי מלא הוא שנים וחסר הוא אחת, ע"ש בפלוגתא דשמאי והלל. וכן נפשות מלא או חסר, עיין בסוגיא שם דלמדין דינים ממלא או חסר והרבה בש"ס ע"ש.

לא מיבעיא למאן דסובר יש אם למסורת, א"כ בכתב המלא חסר או להיפך מהפך דברי אלקים חיים, כי נשמע הרבה דינים היפך הדין האמתי, אלא אפילו למאן דסובר יש אם למקרא ואין הדין משתנה, עכ"פ כיון דנמסר לנו דיהיה נכתב כך היפך המקרא, כגון סכת חסר אף על פי דנקרא מלא והדין הוא לפי הקריאה, עכ"פ המסורת היתה דפירוש התיבה יהיה כך, או קרנת קרן אחד, או נפשת חסר דיהיה מאדם אחד ע"ש בסוגיא, א"כ משתנה פירוש התיבה ע"י חסר או יתר, בודאי הספר תורה פסול ואין לו דין ספר תורה כי היא תיבה אחרת מכפי שנמסר לנו, ומכל שכן למאן דסובר יש אם למסורת, ובודאי כהאי גונא אינו יוצא ג"כ מצות עשה זו.

אך יש חסרות ויתרות דאינו משתנה פירוש התיבה ע"י זה, כגון אהרן בפי תצוה [כ"ט, ט"ו] במסורה קטנה יש מסורת דנכתב מלא בוא"ו, וכן ראיתי בספרי תורה ישנים, אך הרבה בעלי מסורת חולקין על זה, וכן נוהגין האידנא עיין באחרונים. וכן פצוע דכה דיש קצת מסורות דנכתב באל"ף לבסוף וכן ראיתי בספרי תורה ישנים, והיום כותבין בה"א בסוף, דברים כאלו אין משתנה פירוש המלה על ידי זה, ככהאי גונא אין קפידא בחסרות ויתרות. והנה החלק הראשון ודאי לא

נשכח כלל, ובפרט דאנן פסקינן יש אם למסורת א"כ נדרש הרבה דינים מהכתיבה ונפקא מינה לדיני התורה, עיי"ש דבית הלל ורבנן סוברים כן וכן הלכה, א"כ עיי" כתיבתו המלא חסר או להיפך מהפך תורת אלקים חיים, וחס ושלוש בודאי לא נשכח אפילו כחוט השערה מהדין, ובפרט דנוגע למצות עשה של כתיבת ספר תורה, וחס ושלוש שתבטל מצות עשה עיי" שכתבה, כי בודאי אינו ספר תורה כלל.

אך אותם חסרות ויתרות שלא נשתנה פירוש המלה כלל בין חסר או יתר אינו מזיק כלל, ופשיטא לי דאינו מעכב כלל, וזה שכחו, על כן לא היו יודעים אם וא"ו דגחון מהאי גיסא וכו', וזה דלא נשתנה פירוש התיבה כלל אינו מזיק למצוה זו, ויוצאים בכתיבה זו המצוה בשלמות. ואם כי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא כידוע, מ"מ כיון דאינו משתנה פירוש התיבה, ובקריאה אינו ניכר אם מלא או חסר לית לן בה. כן נראה לי, דאין סברא כלל דמצוה הנהוגה תשתכח חס ושלוש שלא יוכלו ישראל לקיים מצות עשה מן התורה בכמה דורות חס וחלילה, והעיקר כמו שכתבתי וכו' עכ"ד.

http://www.simpletoremember.com/articles/a/the_second_temple/ (on Ezra)

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

תניא, רבי יוסי אומר: ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל, אילמלא (לא) קדמו משה. במשה הוא אומר ומשה עלה אל האלהים, בעזרא הוא אומר הוא עזרא עלה מבבל, מה עלייה האמור כאן תורה - אף עלייה האמור להלן תורה. במשה הוא אומר ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים, בעזרא הוא אומר כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת ה' (אלהיו) ולעשת וללמד בישראל חק ומשפט. ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו - נשתנה על ידו הכתב, שנאמר

דף על הדף סנהדרין דף כא עמוד ב

החתם סופר (דרשות ח"א ק"א ע"ג) מבאר דכ"ז הי' עיי" שכחת התורה, דמימי משה ואילך היתה תורה שבע"פ מסורה לכל חכמי הדור, והם למדו לתלמידיהם ותלמידיהם לתלמידיהם. ואז לא היו רשאים העם להשתמש בכתב אשורית של הספר תורה של העזרה, רק בכתב ליבונאה. וכשהתחיל התורה להשתכח, אז הותרה עיי" עזרא הסופר שישתמשו כלל ישראל בכתב אשורית שבו נתנה התורה, שמעצם הכתב יש לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (מנחות כ"ט ע"ב), ומזה הי"ל סימנים ורמזים לתורה שבעל פה.

חזון איש, יו"ד ב: טז

ונראה דאין דין מורידין אלא בזמן שהשגחתו ית' גלוי כמו בזמן שהיו נסים מליון ומשמש צת קול, ולדיקי הדור תחת השגחה פרעית הנראית לעין כל. והכופרין אז הוא צנלזות מיוחדות צהעיות הי"ר לתאוות והפקרות, ואז היה ציעור רשעים גדרו של עולם שכל ידעו כי הדהת הדור מציא פורעניות לעולם ומציא דצר וחרצ ורעצ צעולם, אצל בזמן ההעלם שגכרתה האמונה מן דלת העם אין צמעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוכפת הפרצה שיהי' צעיניהם צמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכל עצמנו לתקן אין הדין נוכג צמעשה שאין צו תיקון ועליו להחזירם צענותות אהצב ולהעמידם צקן אורה צמה שדינו מגעת.